

Закон України Про меліорацію земель

Цей Закон визначає засади правового регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі проведення меліорації земель, використання меліорованих земель і меліоративних систем, та повноваження органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері меліорації земель і спрямований на забезпечення екологічної безпеки меліоративних систем та захисту суспільних інтересів.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі вживаються такі терміни:

меліорація земель - комплекс гідротехнічних, культуртехнічних, хімічних, агротехнічних, агролісотехнічних, інших меліоративних заходів, що здійснюються з метою регулювання водного, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів, збереження і підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої раціональної структури угідь;

меліоративні заходи - роботи, спрямовані на поліпшення хімічних і фізичних властивостей ґрунтів, обводнення пасовищ, створення захисних лісових насаджень, проведення культуртехнічних робіт, поліпшення земель з несприятливим водним режимом та інженерно-геологічними умовами, проектування, будівництво (реконструкція) і експлуатація меліоративних систем, включаючи наукове, організаційне та виробничо-технічне забезпечення цих робіт;

меліоровані землі - угіддя, на яких здійснено комплекс меліоративних заходів відповідно до затвердженої в установленому порядку проектної документації;

меліоративна система - технологічно цілісна інженерна інфраструктура, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних) з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги і споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях;

меліоративна система загальнодержавного значення (далі - загальнодержавна меліоративна система) - меліоративна система, що знаходиться на території більше ніж однієї області, забезпечує міжобласну подачу, розподіл і відведення води та об'єкти інженерної інфраструктури якої перебувають на балансі

підприємств, установ і організацій, що входять до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства;

міжгосподарська меліоративна система - меліоративна система, що знаходиться в межах Автономної Республіки Крим, однієї області або одного району і забезпечує міжрайонну та міжгосподарську подачу, розподіл та відведення води;

внутрішньогосподарська меліоративна система - меліоративна система, що знаходиться в межах земель одного власника (користувача) і забезпечує подачу, розподіл та відведення води на цих землях;

моніторинг зрошуваних та осушуваних земель - комплекс спеціальних робіт, які включають збирання, обробку, зберігання та передачу інформації про стан меліорованих земель і меліоративних систем, їх водний баланс, а також аналіз, оцінку та прогнозування можливого впливу меліоративних заходів на навколишнє природне середовище.

Стаття 2. Законодавство про меліорацію земель

Діяльність у сфері меліорації земель регулюється Земельним кодексом України, Водним кодексом України, Кодексом України про надра, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про меліорацію земель, то застосовуються норми міжнародного договору.

Розділ II. ВИДИ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ТА МЕЛІОРАТИВНІ ЗАХОДИ

Стаття 3. Види меліорації земель

Залежно від спрямування здійснюваних меліоративних заходів визначаються такі основні види меліорації земель: гідротехнічна, культуртехнічна, хімічна, агротехнічна, агролісотехнічна.

Меліоративні заходи, що підлягають здійсненню у процесі меліорації земель за її окремими видами, визначаються цим Законом.

Під час розроблення проектів меліорації земель обов'язково визначається комплексний підхід до здійснення меліоративних заходів.

Стаття 4. Гідротехнічна меліорація земель

Гідротехнічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення поліпшення земель з несприятливим водним режимом (перезволожених, переосушених тощо), регулювання водного режиму шляхом створення спеціальних гідротехнічних споруд на схилових та інших землях з метою поліпшення водного і повітряного режиму ґрунтів та захисту їх від шкідливої дії води (затоплення, підтоплення, ерозія тощо).

Під час гідротехнічної меліорації земель здійснюються зрошувальні, осушувальні, осушувально-зволожувальні, протиповеневі, протипаводкові, протисельові, протиерозійні та інші меліоративні заходи.

Стаття 5. Культуртехнічна меліорація земель

Культуртехнічна меліорація земель передбачає проведення впорядкування поверхні землі та підготовку її до використання для сільськогосподарських потреб. З цією метою здійснюються такі заходи, як викорчування дерев і чагарників, розчищення від каміння, зрізування купин, вирівнювання поверхні, меліоративна оранка, залуження, влаштування тимчасової вибіркової мережі каналів.

Стаття 6. Хімічна меліорація земель

Хімічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення фізико-хімічних і фізичних властивостей ґрунтів, їх хімічного складу.

Хімічна меліорація земель включає роботи з гіпсування, вапнування та фосфоритування ґрунтів.

Стаття 7. Агротехнічна меліорація земель

Агротехнічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збільшення потужності та поліпшення агрофізичних властивостей кореневмісного шару ґрунтів. З цією метою здійснюються такі заходи, як плантажна оранка, глибоке меліоративне розпушення, щільювання, кротовий аераційний дренаж, піскування, глинування тощо.

Стаття 8. Агролісотехнічна меліорація земель

Агролісотехнічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення докорінного поліпшення земель шляхом використання ґрунтозахисних, стокорегулюючих та інших властивостей захисних лісових насаджень. З цією метою формуються такі поліфункціональні лісомеліоративні системи, як:

площинні (протиерозійні) захисні лісонасадження, що забезпечують захист земель від ерозії, а водних об'єктів від виснаження та замулення шляхом заліснення ярів, балок, крутосхилів, пісків та інших деградованих земель, а також прибережних захисних смуг і водоохоронних зон річок та інших водойм;

лінійні (полезахисні) лісонасадження, що забезпечують захист від вітрової і водної ерозій та поліпшення ґрунтово-кліматичних умов сільськогосподарських угідь шляхом створення полезахисних і стокорегулюючих лісосмуг.

Розділ III. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ІНЖЕНЕРНУ ІНФРАСТРУКТУРУ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ ТА ЇЇ ОКРЕМІ ОБ'ЄКТИ

Стаття 9. Суб'єкти права власності на інженерну інфраструктуру меліоративних систем та її окремі об'єкти

Право власності на інженерну інфраструктуру меліоративних систем та її окремі об'єкти (меліоративну мережу з гідротехнічними спорудами і насосними станціями, захисні дамби, спостережну мережу, дороги і споруди на них) може належати державі, територіальним громадам сіл, селищ і міст, юридичним особам та громадянам з урахуванням обмежень, передбачених законами України.

Управління інженерною інфраструктурою меліоративних систем та її окремими об'єктами, що перебувають у державній власності, здійснює Кабінет Міністрів України і центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, через підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління цього органу.

Право власності на інженерну інфраструктуру меліоративних систем та її окремі об'єкти набувається і реалізується у порядку, визначеному законами України.

Стаття 10. Виключне право державної власності на інженерну інфраструктуру загальнодержавних меліоративних систем та її окремі об'єкти

Право власності на інженерну інфраструктуру загальнодержавних меліоративних систем та її окремі об'єкти належить виключно державі.

Перелік загальнодержавних меліоративних систем затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11. Право власності на інженерну інфраструктуру міжгосподарських меліоративних систем та її окремі об'єкти

Об'єкти інженерної інфраструктури міжгосподарських меліоративних систем можуть перебувати у державній або комунальній власності.

Порядок набуття і реалізації права власності та правовий режим спільної власності на об'єкти інженерної інфраструктури міжгосподарських меліоративних систем визначається законами України.

Стаття 12. Право власності на інженерну інфраструктуру внутрішньогосподарських меліоративних систем та її окремі об'єкти

Об'єкти інженерної інфраструктури внутрішньогосподарських меліоративних систем можуть перебувати у спільній власності територіальних громад сіл, селищ і міст або у власності юридичних осіб та громадян з урахуванням обмежень і обтяжень у використанні ділянок меліорованих земель, установлених Земельним кодексом України.

Розділ IV. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ

Стаття 13. Повноваження Кабінету Міністрів України з регулювання відносин у сфері меліорації земель

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері меліорації земель належить:

забезпечення здійснення державної політики у сфері меліорації земель, підвищення родючості ґрунтів, раціонального використання меліорованих земель;

організація розроблення та виконання державних цільових і міждержавних програм меліорації земель, забезпечення підвищення родючості ґрунтів, створення захисних лісових насаджень та раціонального використання меліорованих земель;

здійснення контролю за виконанням державних цільових і міждержавних програм меліорації земель;

затвердження переліку загальнодержавних меліоративних систем;

координація роботи центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері розвитку водного господарства, інших центральних органів виконавчої влади з регулювання відносин у сфері меліорації земель;

визначення порядку розроблення та погодження загальнодержавних, міждержавних і місцевих програм меліорації земель, проведення інвентаризації та паспортизації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем,

затвердження проектів будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, проведення державної комплексної експертизи цих проектів;

установлення єдиного порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом (реконструкцією) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

затвердження проектів будівництва (реконструкції) загальнодержавних меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

прийняття рішень про зупинення або припинення будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури у разі здійснення будівництва (реконструкції) з порушенням вимог законодавства про меліорацію земель, а також у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

здійснення міжнародного співробітництва у сфері меліорації земель;

виконання інших повноважень у сфері меліорації земель, визначених законами України.

Стаття 14. Повноваження центральних органів виконавчої влади з регулювання відносин у сфері меліорації земель

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у сфері меліорації земель належить:

проведення державної екологічної експертизи проектів державних цільових, міждержавних і місцевих програм меліорації земель, передпроектної і проектно-кошторисної документації на будівництво (реконструкцію) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, проектів нормативно-правових актів та методичних документів з питань меліорації земель;

{Абзац третій частини першої статті 14 виключено на підставі Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

{Абзац четвертий частини першої статті 14 виключено на підставі Закону № 5462-VI від 16.10.2012}

вирішення інших питань, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища під час проведення меліорації земель в межах повноважень, визначених законом та покладених на нього Президентом України.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин з питань меліорації земель, належить:

погодження проектів державних цільових, міждержавних та місцевих програм меліорації земель;

участь у розробленні разом з іншими центральними органами виконавчої влади програм будівництва та експлуатації меліоративних систем, проектів роздержавлення та паювання меліорованих земель сільськогосподарських підприємств, їх раціонального використання, охорони та відновлення родючості;

виступати державним замовником робіт із землеустрою та моніторингу земель;

створення системи інформації щодо комплексу робіт із землеустрою, ведення державного земельного кадастру та моніторингу земель;

проведення разом з іншими центральними органами виконавчої влади інвентаризації меліорованих земель;

вирішення інших питань, пов'язаних з використанням меліорованих земель, у межах повноважень, визначених законом та покладених на нього Президентом України.

{Частина третю статті 14 виключено на підставі Закону № 1423-IX від 28.04.2021}

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, у сфері меліорації земель належить:

участь у розробленні і виконанні державних цільових і міждержавних програм меліорації земель, підвищення родючості ґрунтів, забезпечення раціонального використання меліорованих земель;

розроблення і затвердження за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, умов експлуатації меліоративних систем у разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств, які мають у своєму користуванні меліоровані землі, з метою недопущення порушення технологічної цілісності та функціонування меліоративних систем;

організація проведення культуртехнічної, хімічної та агротехнічної меліорації земель;

забезпечення здійснення державного контролю за ефективністю сільськогосподарського використання меліорованих земель;

забезпечення ефективного використання меліорованих земель;

вирішення інших питань, пов'язаних з використанням меліорованих земель для потреб сільського господарства в межах повноважень, визначених законом.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства з питань меліорації земель належить:

участь у розробленні і виконанні державних цільових і міждержавних програм меліорації земель, створення та охорони водоохоронних захисних лісових насаджень;

здійснення державного контролю за дотриманням вимог щодо використання водоохоронних захисних лісових насаджень та їх охорони;

організація проведення агролісотехнічної меліорації земель та інвентаризації водоохоронних захисних лісових насаджень;

забезпечення розроблення і впровадження нових технологій агролісотехнічної меліорації земель, поліпшення ґрунтово-кліматичних умов сільськогосподарських угідь, а також захисту водних об'єктів від виснаження і замулення шляхом створення полезахисних і стокорежуючих лісосмуг;

вирішення інших питань, пов'язаних з проведенням агролісотехнічної меліорації земель у межах повноважень, визначених законом.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у сфері меліорації земель належить:

участь у розробленні і виконанні державних цільових та міждержавних програм меліорації земель, охорони надр;

перевірка обґрунтованості застосування методик і технологій, якості, комплексності та ефективності робіт, пов'язаних із геологічним вивченням надр під час проектування меліоративних систем, а також обґрунтованості еколого-геологічних заходів та повноти галузевого моніторингу геологічного середовища у процесі проведення меліорації земель.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства з питань меліорації земель належить:

участь у розробленні і виконанні державних цільових та міждержавних програм меліорації земель, забезпеченні раціонального використання меліоративних систем, охорони водних об'єктів рибного господарства;

здійснення державного контролю за технічним станом рибозахисних споруд та проведенням рибозахисних заходів на водозабірних та інженерних спорудах меліоративних систем;

забезпечення розроблення і впровадження нових технологій вирощування рослиноїдних риб у меліоративних системах поряд з іншими технологіями поліпшення їх очищення від заростання синьо-зеленими водоростями та вищою водною рослинністю;

вирішення інших питань, пов'язаних з використанням меліоративних систем для потреб рибного господарства в межах повноважень, визначених законом та покладених на нього Президентом України.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів у сфері меліорації земель, належить:

1) здійснення державного нагляду (контролю) за:

дотриманням вимог екологічної безпеки у процесі будівництва (реконструкції), введення в дію і експлуатації меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

меліоративним станом зрошуваних та осушуваних земель, технічним станом меліоративних систем;

відповідністю обсягів і якості колекторно-дренажних вод установленим нормативам;

2) вирішення інших питань, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища під час проведення меліорації земель, у межах повноважень, визначених законом та покладених на нього Президентом України.

Стаття 15. Повноваження органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій з регулювання відносин у сфері меліорації земель

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних та районних державних адміністрацій належить:

забезпечення додержання законів та інших нормативно-правових актів з питань меліорації земель;

розроблення проектів програм меліорації земель Автономної Республіки Крим, обласних, районних програм меліорації земель та подання їх на затвердження відповідній раді, виконання цих програм;

опрацювання і внесення пропозицій до проектів державних цільових і міждержавних програм меліорації земель, їх фінансового забезпечення;

фінансування заходів, що здійснюються відповідно до програм меліорації земель Автономної Республіки Крим, обласних, районних програм меліорації земель;

здійснення на відповідних територіях державного контролю за використанням та охороною меліорованих земель;

організація і проведення експертизи проектної документації на здійснення меліоративних заходів, що фінансуються за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів;

розроблення та виконання затверджених у встановленому законом порядку програм підвищення родючості ґрунтів, забезпечення раціонального використання меліорованих земель, створення захисних лісових насаджень;

погодження правил користування водозабірними спорудами, призначеними для проведення меліорації земель, обмеження або заборони використання суб'єктами господарської діяльності питної води для меліорації земель;

забезпечення збереження та раціонального використання загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, а також державного майна підприємствами, організаціями та установами, що здійснюють будівництво (реконструкцію) та експлуатацію меліоративних систем, нагляд за станом меліорованих земель;

вирішення інших питань у сфері меліорації земель, що належать згідно із законом до їх повноважень.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні та районні державні адміністрації здійснюють у сфері меліорації земель повноваження, делеговані їм відповідними радами, і забезпечують виконання рішень відповідних рад, прийнятих у межах їх повноважень.

Обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища видають дозволи на спеціальне водокористування для потреб меліорації земель у разі використання води з водних об'єктів загальнодержавного значення.

Стаття 16. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, належить:

реалізація державної політики у сфері гідротехнічної меліорації земель, участь у розробленні і виконанні державних цільових і міждержавних програм меліорації земель;

розроблення пропозицій до проекту переліку загальнодержавних меліоративних систем;

реалізація єдиної науково-технічної політики у сфері меліорації земель, організація роботи, спрямованої на впровадження у проектування, будівництво (реконструкцію) та експлуатацію меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури досягнень науки і техніки, нових технологій і передового досвіду;

координація та забезпечення діяльності підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, з питань меліорації земель та утримання в належному стані меліоративних систем;

участь у формуванні та розміщенні державного замовлення на проектування, будівництво (реконструкцію) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

проведення інвентаризації та паспортизації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем;

{Абзац восьмий статті 16 виключено на підставі Закону № 2608-VI від 19.10.2010}

розроблення разом з іншими центральними органами виконавчої влади умов експлуатації меліоративних систем у разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств, які мають у своєму користуванні меліоровані землі, з метою недопущення порушення технологічної цілісності та процесу функціонування цих систем;

організація здійснення контролю за відповідністю обсягів і якості колекторно-дренажних вод установленим нормативам;

розроблення разом з іншими центральними органами виконавчої влади нормативно-правових і методичних документів з питань меліорації земель;

забезпечення проведення робіт із запобігання пошкодженню та аваріям на гідротехнічних спорудах загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, а також з ліквідації наслідків аварій на цих спорудах;

затвердження правил експлуатації меліоративних систем;

встановлення режиму експлуатації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, здійснення контролю за його дотриманням;

проведення галузевої експертизи проектно-кошторисної документації на будівництво (реконструкцію) окремих об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;

виконання функцій головного розпорядника коштів державного бюджету, які виділяються для проведення меліорації земель; участь у реалізації інвестиційної політики виходячи з пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки, розміщенні державних інвестицій за цільовими програмами, як правило, на договірних засадах;

виконання функцій замовника на проектування і будівництво (реконструкцію) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету;

здійснення моніторингу за меліоративним станом зрошуваних та осушуваних земель, технічним станом меліоративних систем;

організація виконання науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт з проблем меліорації земель;

виконання в межах своїх повноважень функції з управління майном державних підприємств, установ та організацій, що займаються проектуванням, будівництвом (реконструкцією) та експлуатацією меліоративних систем, виконанням інших робіт у сфері меліорації земель;

здійснення міжнародного співробітництва у галузі водного господарства і меліорації земель;

здійснення моніторингу стану ґрунтів у зонах впливу меліоративних систем і переформування берегів, прибережних зон водосховищ;

забезпечення з урахуванням галузевих особливостей проектування, будівництва і реконструкції систем захисту від шкідливої дії вод, групових і локальних водопроводів, систем водопостачання та каналізації у сільській місцевості, гідротехнічних споруд і каналів, меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, водогосподарських об'єктів багатоцільового

використання;

забезпечення експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем, захисних споруд, а також забезпечення проведення планово-запобіжних ремонтів меліоративних систем і споруд;

розроблення довгострокових прогнозів та пропозицій щодо основних напрямів розвитку меліорації земель та використання меліорованих угідь;

здійснення інших повноважень у сфері меліорації земель, визначених законами України та покладених на нього Президентом України.

Розділ V. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЇХ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ З РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ

Стаття 17. Повноваження обласних і районних рад з регулювання відносин у сфері меліорації земель

До повноважень обласних і районних рад у сфері меліорації земель належить:

затвердження програм соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі щодо меліорації земель, заслуховування звітів про їх виконання;

утворення органів управління меліоративними системами та окремими об'єктами інженерної інфраструктури, що перебувають в управлінні обласних і районних рад, призначення на посади та звільнення з посад керівників цих органів;

прийняття рішень про делегування місцевим державним адміністраціям окремих повноважень обласних і районних рад у сфері меліорації земель;

вирішення інших питань у сфері меліорації земель, віднесених законами до їх повноважень.

Стаття 18. Повноваження сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів з регулювання відносин у сфері меліорації земель

До повноважень сільських, селищних, міських рад у сфері меліорації земель належить:

затвердження програм соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі щодо меліорації земель;

прийняття рішень про передачу іншим органам окремих повноважень щодо управління меліоративними системами та окремими об'єктами інженерної

інфраструктури, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, визначення меж цих повноважень та умов їх здійснення;

утворення у разі необхідності органів і служб для забезпечення реалізації з іншими суб'єктами комунальної власності спільних програм і проектів будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

вирішення інших питань у сфері меліорації земель, віднесених законами до їх повноважень.

До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері меліорації земель належать:

а) власні (самоврядні) повноваження:

підготовка і подання на затвердження сільським, селищним, міським радам програм соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць (зокрема щодо меліорації земель), організація виконання цих програм;

організація за рахунок власних коштів і на пайових засадах проектування, будівництва (реконструкції) і експлуатації меліоративних систем місцевого значення та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

виконання або делегування на конкурсній основі підприємствам та організаціям функцій замовника на проектування, будівництво (реконструкцію) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів;

розгляд і внесення до районних та обласних рад пропозицій до проектів державних цільових програм меліорації земель, які підлягають виконанню на відповідній території;

надання відповідно до законодавства дозволів на будівництво меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

б) делеговані повноваження:

прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом (реконструкцією) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

здійснення в установленому порядку державного контролю за додержанням законодавства з питань меліорації земель, затверджених проектів на

будівництво (реконструкцію) меліоративних систем місцевого значення та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, зупинення у випадках, передбачених законом, їх будівництва (реконструкції), яке проводиться з порушенням вимог проектів і може заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу;

видача технічних умов на проектування, будівництво (реконструкцію) меліоративних систем місцевого значення та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;

підготовка висновків щодо надання або вилучення в установленому законодавством порядку ділянок меліорованих земель, яке проводиться органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Розділ VI. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ **Стаття 19.**

Організаційно-правові основи проведення меліорації земель

Організаційно-правовою основою проведення меліорації земель є науково обгрунтовані державні цільові, міждержавні та місцеві (республіканська, обласні, районні, сільські, селищні, міські) програми меліорації земель, а також виробничі програми окремих суб'єктів господарювання та господарські договори, укладені відповідно до законодавства.

Визначення пріоритетних напрямів у виборі та проведенні певного виду меліорації земель провадиться залежно від природно-кліматичних особливостей, екологічної ситуації відповідного регіону та наступного сільськогосподарського використання меліорованих земель.

Розроблення і погодження державних цільових, міждержавних та місцевих програм меліорації земель здійснюється виходячи з необхідності збереження природних екосистем, передусім тих, що мають міжнародне значення, та на основі аналізу еколого-економічної ефективності меліорації за окремими видами або за комплексом її видів, а у разі проектування створення меліоративних систем - прогнозування екологічних наслідків їх будівництва і функціонування.

Порядок розроблення та погодження державних цільових і місцевих програм меліорації земель визначається Кабінетом Міністрів України.

Міждержавні програми меліорації земель розробляються, погоджуються та реалізуються у порядку, встановленому відповідними міжнародними договорами України.

Стаття 20. Замовники робіт з проектування, будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури

Замовниками робіт з проектування, будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури є:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, інші центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації, а також утворювані цими органами підприємства, установи і організації - щодо робіт, які здійснюються відповідно до державних цільових програм меліорації земель;

органи місцевого самоврядування, виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад, а також утворювані цими органами підприємства, установи і організації - щодо робіт, які здійснюються відповідно до місцевих програм меліорації земель;

підприємства, установи і організації, окремі фізичні особи - щодо робіт, які здійснюються відповідно до їх власних виробничих програм та господарських договорів, укладених відповідно до законодавства.

Замовники робіт з проектування, будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що здійснюються згідно з міждержавними програмами меліорації земель, визначаються відповідними міжнародними договорами України.

Стаття 21. Проектування будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури

Проектування будівництва нових і реконструкції існуючих меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури здійснюється на конкурсних засадах на підставі проектно-кошторисної документації, розробленої, погодженої та затвердженої у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Передпроектна та проектно-кошторисна документація на будівництво (реконструкцію) меліоративних систем підлягає державній комплексній експертизі у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Проектування будівництва нових і реконструкції існуючих меліоративних систем здійснюється спеціалізованими проектними організаціями. Відносини проектних організацій та замовників регулюються договорами, які укладаються відповідно до законодавства.

До початку розроблення проекту, що передбачає водокористування для потреб меліорації земель, замовник зобов'язаний погодити технічні умови з органами виконавчої влади з регулювання відносин у сфері меліорації земель, визначеними цим Законом.

Стаття 22. Виконання робіт з будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури

Роботи з будівництва нових та реконструкції існуючих меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури виконуються спеціалізованими підприємствами, установами і організаціями, а також фізичними особами - суб'єктами господарювання.

Відносини виконавця та замовника робіт регулюються договором підряду, що укладається відповідно до законодавства.

Замовник робіт та їх виконавець зобов'язані забезпечувати під час здійснення меліоративних заходів додержання державних будівельних, природоохоронних, санітарних норм і правил, умов збереження природних екосистем та їх відновлення за рахунок власних коштів відповідно до проектів на здійснення цих заходів, затверджених у встановленому законодавством порядку.

Меліоративні системи та окремі об'єкти інженерної інфраструктури, будівництво (реконструкція) яких закінчено, підлягають здачі в експлуатацію в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 23. Надання земель для потреб меліорації

Вилучення (викуп) та надання земель для потреб меліорації провадиться відповідно до Земельного кодексу України.

Після закінчення будівництва (реконструкції) меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури порушені землі підлягають рекультивациі та передачі землекористувачам, власникам землі у придатному для використання стані.

Землі, зайняті окремими об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем (меліоративною мережею з гідротехнічними спорудами та насосними станціями, захисними дамбами, спостережною мережею, технологічними дорогами та спорудами на них), а також землі, виділені під смуги відведення для них, надаються у користування або у власність суб'єктам права власності на меліоративні системи, які забезпечують відповідно до цього Закону експлуатацію меліоративних систем або утворюють з цієї метою спеціальні служби.

Порядок надання цих земель у користування або у власність встановлюється Земельним кодексом України.

Розділ VII. ЕКСПЛУАТАЦІЯ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ ТА ВИКОРИСТАННЯ МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ **Стаття 24. Експлуатація меліоративних систем**

Експлуатація меліоративних систем повинна забезпечувати оптимальний водний та повітряний режим ґрунтів, створення умов для вискоєфективного та екологічно безпечного використання меліорованих земель.

Експлуатація меліоративних систем забезпечується відповідно до проектної документації та відповідних правил, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади відповідно до статей 13, 14 і 16 цього Закону.

Виконання у зоні розміщення та функціонування меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, а також на прилеглий території будь-яких робіт, що можуть вплинути на технічний стан і режим експлуатації цих систем та об'єктів інженерної інфраструктури, допускається лише після попереднього погодження проекту виконання цих робіт у порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Окремі об'єкти інженерної інфраструктури загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем можуть використовуватися для потреб, не пов'язаних з меліорацією земель, виключно на підставі проектів реконструкції, технічного переоснащення та вдосконалення цих об'єктів, розроблених і затверджених у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Експлуатація загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у державній власності, здійснюється підприємствами, установами і організаціями, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Експлуатація міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у комунальній власності, а також внутрішньогосподарських меліоративних систем здійснюється власниками цих систем або спеціально утвореними ними підприємствами, установами і організаціями.

Стаття 25. Використання меліорованих земель

Власники, користувачі, у тому числі орендарі меліорованих земель зобов'язані забезпечувати:

одержання високих урожаїв сільськогосподарських культур шляхом застосування науково обґрунтованих технологій вирощування високоврожайних,

стійких до захворювань та шкідників, адаптованих до ґрунтово-кліматичних умов сортів і гібридів сільськогосподарських культур;

збереження та відтворення родючості ґрунтів, біологічне різноманіття і екологічну рівновагу в навколишньому природному середовищі, раціональне використання та охорону земель і водних ресурсів;

цілісність використання масиву земель сільськогосподарського призначення;

належну експлуатацію відповідних меліоративних систем та об'єктів інженерної інфраструктури таких систем, окремо розташованих гідротехнічних споруд, а також вжиття заходів щодо запобігання їх пошкодженню; додержання технологічної цілісності функціонування меліоративних систем.

Власники, користувачі, у тому числі орендарі меліорованих земель включають щороку до книг історії полів дані про призначення, розміри та основні характеристики меліорованих ділянок, якісні показники ґрунту, а також відомості про ефективність використання цих ділянок - урожайність сільськогосподарських культур, способи обробітку ґрунту, періодичність і кількість внесення добрив, здійснені меліоративні та природоохоронні заходи.

Власники, користувачі, у тому числі орендарі меліорованих земель несуть відповідальність за стан їх використання та моніторинг навколишнього природного середовища в зоні впливу меліоративної системи згідно із законодавством.

Особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, на якому здійснюється гідротехнічна меліорація, має право на компенсацію понесених витрат з гідротехнічної меліорації земельних ділянок, розташованих у такому масиві, або суміжних земельних ділянок, які не перебувають в її користуванні. Розмір компенсації та умови її сплати визначаються у договорі між цією особою та власником або користувачем земельної ділянки.

З метою забезпечення належного еколого-меліоративного стану угідь, належної якості зрошувальної води, біологічної потреби культур та запобігання ризику розвитку процесів деградації ґрунтів Кабінет Міністрів України встановлює нормативи екологічно безпечного зрошення, осушення та управління поливами або водовідведенням.

Власники, користувачі, у тому числі орендарі, земельних ділянок, на яких розташовані меліоративні системи, об'єкти їх інженерної інфраструктури та окремо розташовані гідротехнічні споруди, зобов'язані не чинити перешкод в експлуатації меліоративних систем та об'єктів інженерної інфраструктури та

забезпечувати доступ працівників обслуговуючої (експлуатуючої) установи, організації до таких систем та їх експлуатацію.

Обмеження і обтяження у використанні ділянок меліорованих та прилеглих до них земель здійснюються в порядку, що встановлюється Земельним кодексом України.

Стаття 25-1. Встановлення земельних сервітутів для здійснення заходів з меліорації земель

Власники, землекористувачі меліорованих земель або інші особи мають право вимагати встановлення земельних сервітутів для забезпечення будівництва, обслуговування та експлуатації об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, зокрема для:

будівництва та розміщення трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних), гідротехнічних споруд і насосних станцій, захисних дамб, спостережних мереж, інших споруд та об'єктів, що є складовими відповідної меліоративної системи;

проходу, проїзду, а також перевезення будівельних та інших матеріалів через земельну ділянку для будівництва та експлуатації трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних), гідротехнічних споруд і насосних станцій, захисних дамб, спостережних мереж, інших об'єктів інженерної інфраструктури відповідної меліоративної системи;

руху (переміщення) пересувних об'єктів інженерної інфраструктури відповідно до її технологічних властивостей з метою забезпечення їх цілісного функціонування.

Власник, користувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на одержання плати за його встановлення в розумному розмірі, крім випадків встановлення безоплатного земельного сервітуту.

Стаття 26. Особливості експлуатації меліоративних систем у разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств, які мають у своєму користуванні меліоровані землі

У разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств, які мають у користуванні меліоровані землі, передача меліоративних фондів власнику здійснюється відповідно до Закону України "Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі" та за участю представника експлуатаційної водогосподарської організації, при цьому не допускається порушення технологічної цілісності та процесу функціонування меліоративних систем.

Особливості експлуатації меліоративних систем у разі приватизації майна сільськогосподарських підприємств, які мають у своєму користуванні меліоровані землі, визначаються умовами, які розробляються з урахуванням існуючих земельних відносин і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, разом з іншими центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, визначених статтями 14 і 16 цього Закону.

Стаття 27. Державний контроль за станом експлуатації меліоративних систем і використанням меліорованих земель

Державний контроль за дотриманням правил експлуатації меліоративних систем і використанням меліорованих земель здійснюють у межах своїх повноважень центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Розділ VIII. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ **Стаття 28.**

Джерела фінансування витрат на меліорацію земель

Фінансування витрат на проектування, будівництво (реконструкцію) і експлуатацію меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, на проведення моніторингу зрошуваних та осушуваних земель, інвентаризації меліорованих земель, інвентаризації та паспортизації меліоративних систем здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, крім витрат на проектування, будівництво (реконструкцію) і експлуатацію меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, які надані у концесію, інших не заборонених законом джерел.

Стаття 29. Витрати на меліорацію земель, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів

За рахунок коштів державного бюджету фінансуються витрати на проектування, будівництво (реконструкцію) і експлуатацію загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, на проведення моніторингу зрошуваних та осушуваних земель, інвентаризації меліорованих земель, капітального ремонту, інвентаризації та паспортизації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, включаючи наукове, організаційне і виробничо-технічне забезпечення цих робіт.

Порядок використання коштів державного бюджету для потреб меліорації земель визначається Кабінетом Міністрів України.

За рахунок коштів місцевого бюджету фінансуються витрати на експлуатацію міжгосподарських меліоративних систем, які перебувають у комунальній

власності, включаючи утримання підприємств, установ і організацій, які за дорученням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, організують або виконують безпосередньо роботи з експлуатації цих систем, а також витрати за використану електроенергію для подачі води сільськогосподарським підприємствам.

Дія цієї статті не поширюється на фінансування витрат на проектування, будівництво (реконструкцію), капітальний ремонт і експлуатацію меліоративних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури, які надані у концесію.

Розділ ІХ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС БУДІВНИЦТВА (ЕКСПЛУАТАЦІЇ) МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ

Стаття 30. Загальні екологічні вимоги до меліорації земель

Меліорація земель повинна проводитися з метою забезпечення:

раціонального використання земельних, водних, лісових та мінерально-сировинних ресурсів;

захисту земель від деградації, вітрової і водної ерозії;

охорони ґрунтів від виснаження, засолення, заболочення, насичення пестицидами, нітратами, радіоактивними та іншими шкідливими речовинами, погіршення інженерно-геологічних властивостей;

охорони поверхневих і підземних вод від забруднення та виснаження;

запобігання негативному впливу меліоративних заходів на рослинний і тваринний світ, рибні запаси;

збереження природних ландшафтів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, водно-болотних угідь міжнародного значення, інших територій, що підлягають особливій охороні.

Стаття 31. Екологічні вимоги до проектування, будівництва (реконструкції) і експлуатації меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури

Проектна документація на проведення меліорації земель повинна в обов'язковому порядку містити матеріали оцінки впливу на навколишнє природне середовище і довідку про екологічні наслідки запроєктованої діяльності. Проектні рішення повинні забезпечувати оптимально збалансоване врахування раціонального використання природних ресурсів і ефективної охорони навколишнього природного середовища.

Під час проектування, будівництва (реконструкції) і експлуатації меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури охороні підлягають компоненти навколишнього природного середовища, що знаходяться в межах меліоративних систем і на прилеглих землях та у можливих зонах впливу, - ґрунти і надра, поверхневі та підземні води, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ, рибні запаси, природні ландшафти, природно-заповідний фонд України, водно-болотні угіддя міжнародного значення, а також інші території, що підлягають особливій охороні.

Передпроектна та проектно-кошторисна документація на будівництво нових і реконструкцію існуючих меліоративних систем, окремих об'єктів інженерної інфраструктури підлягає комплексній державній експертизі, яка проводиться в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Підприємства, установи і організації, що забезпечують експлуатацію меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, зобов'язані здійснювати заходи, спрямовані на запобігання підтопленню, заболоченню, засоленню, забрудненню ґрунтів, вітровій і водній ерозії меліорованих земель, їх деградації, погіршенню стану водних об'єктів, а також збереження рослинного і тваринного світу на їх популяційному та видовому рівні.

Зрошення сільськогосподарських угідь стічними водами може бути дозволено обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини, та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Розділ X. ПОРЯДОК РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МЕЛІОРАЦІЮ ЗЕМЕЛЬСтаття 32.

Порядок розв'язання спорів, що виникають у сфері меліорації земель

Спори, що виникають у сфері меліорації земель, розв'язуються в порядку, передбаченому законодавством України.

Стаття 33. Відповідальність за порушення законодавства про меліорацію земель

Особи, винні у:

недотриманні норм і правил, у тому числі будівельних, екологічних і санітарно-гігієнічних, під час проектування, будівництва (реконструкції) і експлуатації меліоративних систем, що призвело до пошкодження цих систем та окремих

об'єктів інженерної інфраструктури;

виконанні робіт з будівництва чи реконструкції меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури без позитивного висновку комплексної державної експертизи, порядок проведення якої встановлюється Кабінетом Міністрів України, чи без затвердженого у встановленому порядку проекту або з відхиленням від нього;

прийнятті в експлуатацію меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, які споруджені з порушенням правил, установлених цим Законом, норм і правил;

недотриманні правил або встановленого режиму експлуатації меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що призвело до підтоплення, заболочення, засолення, забруднення ґрунтів, вітрової і водної ерозії меліорованих земель, їх деградації, а також погіршення стану водних об'єктів;

порушенні природних екосистем, що мають міжнародне значення, та умов збереження рослинного і тваринного світу на їх популяційному та видовому рівні;

виконанні робіт у зоні розміщення і функціонування меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури без відповідного попереднього погодження;

використанні без відповідного дозволу об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем для цілей, не пов'язаних з меліорацією земель;

порушенні встановленого порядку ведення книги історії полів, - несуть відповідальність згідно із законами України.

Законами України може бути встановлена відповідальність за інші види порушення законодавства про меліорацію земель.

РОЗДІЛ XI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України:

у місячний строк з дня набрання чинності цим Законом забезпечити перегляд та скасування міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Законом.

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ

14 січня 2000 року

№ 1389-XIV

Закон чинний. Актуальність перевірено 10.02.2021